

איסור כניסה להר הבית לאישה בעונת וסתה (הערות על מאמרו של הרב בנימין קוסובסקי בגיליון מח)

- א. מקור דין פרישה סמוך לוסת
- ב. חשש שהתשמיש ממחר את הדם לבוא
- ג. חובת הפרישה משום חומרת שוגג באיסור כרת
- ד. מהראשונים שהתירו חיבוק ונישוק מוכח שאין חיוב פרישה מחמת לאו
- ה. מהגמרא בסוטה יש ללמוד לאסור עלייה להר הבית בשעת הווסת
- ו. בווסת שאינו קבוע יש מקום להקל

במעלין בקודש (גיליון מח, אלול התשפ"ד, עמ' 183–197) התפרסם מאמרו של הרב בנימין קוסובסקי "פרישה סמוך לוסת בעלייה להר הבית ובטהרות", ובמסקנתו העלה שאין לחשוש, הן לעלייה להר הבית הן לטהרות. להלן מעט הערות על דבריו תוך התמקדות בעלייה להר הבית.¹

א. מקור דין פרישה סמוך לוסת

נאמר בתורה (ויקרא טו, לא): **וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם וְלֹא יָמְתוּ בְּטְמֵאֹתָם בְּטְמֵאָם אֶת מִשְׁכַּנִּי אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם**. ומכאן למדו חכמים חיוב פרישה מהאישה (שבועות יח, ב; נדה סג, ב): **"ת"ר: והזרתם את בני ישראל מטומאתם – אמר רבי יאשיה: מיכן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. וכמה, אמר רבא: עונה" ע"כ.**

'והזרתם' לשון 'והפרשתם', ופשטותו ציווי למשה רבנו ללמד את עם ישראל את דיני הטומאה, וע"י כך יפרשו מהטומאה. וכבר מצינו שחכמים סמכו על פסוק זה להוסיף הרחקה מהטומאה, בגמרא (מו"ק ה, א): **"מציינין את הקברות. אמר רבי שמעון בן פזי: רמז לציון קברות מן התורה מנין"**, ושם בגמרא הובאו דעות רבות מה המקור לדין זה, ולדעת מר זוטרא זה נלמד מהפסוק 'והזרתם את בני ישראל מטומאתם', ונראה לכאורה פשוט בגמרא שלא מדובר בלימוד מדאורייתא אלא רק באסמכתא. ונראה שכמו כן גם דין פרישה סמוך לוסת, שנלמד בגמרא גם הוא מפסוק זה, אין זה אומר שזו כוונת הפסוק, אלא רק שחכמים

---

1. מפאת קוצר הזמן לא היה ביכולתי לסיים את העיון בסוגיה לגבי חשש לטהרות. רק זאת אומר, שלענ"ד אין להשליך מחשש טהרות לחשש עלייה להר הבית, כיון שיש בזה סברות להקל ולהחמיר. הדנה חשש עלייה להר הבית הוא איסור לאו מה שאין כן חשש טהרות. מנגד מצינו שחכמים החמירו בחשש טהרות כמה מיני חומרות אף יותר מחשש אישה לבעלה (כרת). ויש להאריך.

סמכו על מקרא זה. ובמקום אחר (ירחון האוצר גיליון פא עמ' קע והלאה) הארכתי בסוגיה זו, ושם התבאר שלדעת רוב גדולי הראשונים חיוב הפרישה הוא מדרבנן ונקטינן כוותיהו.

ב. חשש שהתשמיש ממחר את הדם לבוא

אחת הראיות שהביא הרב קוסובסקי (שם עמ' 188),² היא מדברי הראשונים שהביאו טעם לחובת פרישה מבעלה – שהתשמיש ממחר את ביאת הדם: הרא"ה (בדק הבית בית ז שער ב ד ע"א) כתב שגם לסוברים שוסתות מדרבנן, איסור פרישה הוא מדאורייתא משעת הווסת ועד סוף העונה, שאע"פ שהחשש שתראה בשעת הווסת הוא מדרבנן, הזהירה התורה שלא לבוא על האישה בזמן זה, "לפי שדרכו של דם לבא בהרגל התשמיש". וכן הזכיר המאירי (נדה טז, א ד"ה כבר ביארנו) ונראה שכוונתו לדברי הרא"ה (אמנם ליה לא סבירא ליה). ולשיטתם כיון שעברה עונת וסתה ולא בדקה בה, אם בדקה כעת ולא מצאה דם – טהורה, שהחשש מדאורייתא הוא דווקא כאשר התשמיש בשעת הווסת. ומבואר שבאיסור אישה לבעלה יש חשש שהתשמיש ממחר את ביאת הדם ובכניסה להר הבית חשש זה לא קיים.

אולם יש להעיר על כך. ראשית, נראה ברור מדברי הרא"ה והמאירי שחשש זה שהתשמיש ממחר את הדם לבוא הוא הטעם לאזהרה מדאורייתא דווקא בשיעור זמן שמשעת הווסת (ולא מתחילת העונה) עד סוף הווסת בלבד. ומבואר שלדבריהם החשש מדרבנן (למ"ד דרבנן) הוא מתחילת העונה עד אותה שעה וגם אחר שעברה עונתה ולא בדקה, ואע"פ שלא שימשה, וע"כ חשש זה הוא לא מטעם שהתשמיש ממחר את הדם. ובתוך זה יש זמן שהוא מדאורייתא מהטעם הנ"ל. אם כן, לדידן דנקטינן פרישה סמוך לווסת מדרבנן בלבד, אין זה מטעם שהתשמיש ממחר את הדם לבוא.

מלבד זאת, לדברי הרא"ה (וכן משמע במאירי) לכו"ע אחר שעברה עונתה הוי רק דרבנן. מה שאין כן דעת התוס' (נדה טו, א ד"ה אפילו) והרא"ש (א, א) שהקשו מדין ד'והזרתם' שהוא דאורייתא, על מה שהתיר רבה בר בר חנה (בגמרא שם) את האישה אחר הווסת כיון שוסתות דרבנן, ומוכח דסבירא להו דלמ"ד פרישה סמוך לווסת מדאורייתא הוא הדין גם אחר שעבר וסתה, וע"כ סברו שאין זה מטעם שהתשמיש ממחר את הדם.

2. הרב קוסובסקי (שם עמ' 189) הביא את דברי הנוד"ב (מהדו"ק יו"ד סי' נה) שפרישה קודם הווסת היא מדאורייתא, והתבסס על הגמרא בגיטין (כח, ב) "שמא מת לא אמרינן, שמא ימות אמרינן", היינו שהחשש להבא הוא חמור יותר מאשר החשש לשעבר. אמנם ראה באריכות במאמרי (הנ"ל עמ' קעו-קעז) מה שהבאתי לדחות את דברי הנוד"ב, ושכיוצא בזה ראיתי בפרדס רימונים (פתחי נדה דף ט אות ז ד"ה אמנם). עוד הבאתי שם מה שהקשה הגר"ע יוסף זצ"ל בטהרת הבית (ח"א עמ' נג) על דברי הנוד"ב.

לפי זה יוצא שחובת הפרישה מדרבנן ודאי אינה מטעם זה, שהרי האישה נאסרת אחר הווסת כשלא בדקה ואע"פ שלא שימשה וכפי שהתבאר. וגם למ"ד שחובת הפרישה מדאורייתא אין זה ודאי שזה מהטעם הנ"ל. ומ"מ להלכה קיי"ל כמ"ד דרבנן.

ג. חובת הפרישה משום חומרת שוגג באיסור כרת

בגמרא (שבועות יח, א) נאמר שיש חיוב חטאת למי שבא על אשתו בסמוך לוסתה וראתה בתשמיש, ומבואר שהוא עבר איסור בשוגג, כיון דקיי"ל באונס ומזיד שאינו מביא קרבן. ויש שרצו להוכיח מגמרא זו שהחובה לפרוש סמוך לוסתה היא מדאורייתא, שהרי חובת הפרישה הזו היא גורם החיוב לחטאת, שאם לא היה זה בשעת וסתה היה אנוס ופטור מקרבן, דלא היה לו לחשוש שתראה (ראה בדק הבית לרא"ה ב"ז ש"ב ד ע"ב). וכעת, כיון שיש חובת פרישה, משום כך היה לו שלא לבוא עליה.

אמנם הרשב"א (חידושים שם יז; ומשמרת הבית ב"ז ש"ב ה ע"א) כתב שגם אם האיסור אינו מהתורה אלא מדרבנן, האדם כבר אינו אנוס אלא שוגג, כיון שהיה צריך לחשוש שתראה, שזו העונה הרגילה בה. וכ"כ הרשב"א בהבנת דברי רש"י (שם יח, א ד"ה אכל וד"ה ובתלמיד חכם), וכן מבואר להדיא בר"ח (שם)³. וע"כ כך יש לומר בדעת כל הראשונים הסוברים לחיוב פרישה זה מדרבנן.

לפי כל זה נראה להבין את הטעם לחיוב פרישה סמוך לוסת מדרבנן, שכיון שזמן זה מועד לראייתה, הבא עליה בזמן זה הוא שוגג ולא אנוס, וחייב להביא חטאת, ולפיכך תקנו חכמים פרישה שלא יבוא לידי חיוב שוגג בכרת דחמיר טפי.

ד. מהראשונים שהתירו חיבוק ונישוק מוכח שאין חיוב פרישה מחמת לאו

מדברי הרמב"ם (ספר המצוות ל"ת שנג, פיה"מ סנהדרין פ"ז) וראשונים נוספים (ר"ן שבת יג, א; החינוך מצווה קפח; הסמ"ג לאוין סי' קכו; טור אה"ע סי' כ; משמעות המאירי סנהדרין סו, ב ד"ה כל הבא) עולה שיש איסור דאורייתא בחיבוק ונישוק ערוה, ואעפ"כ מבואר בדברי הרמב"ם (הל' איסור"ב פ"ד הי"ב) שחובת פרישה סמוך לוסתה הוא רק מתשמיש, וכן נראה מראשונים נוספים (ראב"ד בעה"נ שעה"פ ריש סי' ב, רמב"ן הל' נדה פ"ח אות י, רשב"א תוה"א ב"ז ש"ב ד"ה הגיע עת וסתה, סמ"ג לאוין קיא ד"ה גרסינן ביבמות). ואמנם הרשב"א (תוה"א ב"ז ש"ב) והמאירי (נדה סג, א ד"ה המשנה החמישית) כתבו בדעת ר"ת לאסור, אולם אין הכרח להבין כך בדעתו כפי שהארכתי לבאר במאמרי

3. וכן אפשר להסביר גם בדעת הרמב"ם (הל' שגגות פ"ה ה"ז) שמה שכתב שתלוי האם יודע שיש איסור לבעול בשעת הווסת, כוונתו, שאם יודע שיש איסור בזה מדרבנן, שוב אינו אנוס אלא שוגג, ואילו אם הוא לא יודע שיש בזה איסור מדרבנן, הרי הוא אנוס, שאינו יודע שיש לו להזהר משום וסתה.

הנ"ל (עמ' רט) וכן ראיתי שכתב בספר אמרות טהורות (סי' ד' אות ה). ולפי כל זה צריך להבין בדעתם שחיוב הפרישה הוא דווקא בחשש לאיסור כרת ולא בכל איסור דאורייתא. והנפק"מ לנידוד"ד שניתן להסיק שאין חובת פרישה מהר הבית סמוך לוסת, כיון שהאיסור לנדה להיכנס להר הבית אינו אלא לאו, כמבואר ברמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ח).

אמנם ניתן לדחות שדווקא לגבי אישה לבעלה לא החמירו אלא בחשש כרת, משום הסברה "שיהא לבו נוקפו ופורש". כך מצאנו בדברי הרמב"ן והרשב"א (חולין לא, א) שהביאו סברה זו לתרץ מדוע מצאנו חומרות שהחמירו בטהרות יותר מאיסורי אישה לבעלה. ולפי זה ניתן להבין שבאיסורים אחרים שלא שייכת סברה זו ניתן להבין שחז"ל הקפידו אף שלא מדובר על חשש כרת.

ה. מהגמרא בסוטה יש ללמוד לאסור עלייה להר הבית בשעת הווסת

נאמר במשנה (סוטה כ, א): "אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין, והם אומרים: הוציאוה, שלא תטמא העזרה", ע"כ. ובגמרא (כ, ב) התבאר הטעם שהוצרכו להוציאה "שמא תפרוס נדה". וכן הובא להלכה ברמב"ם (הל' סוטה פ"ג הט"ז). ומשמע שכאשר יש חשש שאישה תפרוס נדה יש להוציאה. ומכך נראה לאסור לאישה להיכנס להר הבית בעונת הווסת כיון שעלולה לפרוס נדה. שהרי מצאנו (לגבי אישה לבעלה) שחכמים חוששים לעונת הווסת כזמן שעלולה לראות בו, וכן מצאנו שחכמים חששו בשהות בהר הבית לאישה שעלולה לראות דם, אם כן יש לחשוש גם לכניסה להר הבית בעונת הווסת.⁴

יש לסייע לכך גם מלשון הפסוק שעליו סמכו חכמים איסור זה (ויקרא טו, לא): "והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם", שסוף הפסוק מדבר באופן פשוט בטומאת מקדש וקודשיו, משום כך מסתבר שכאשר חכמים סמכו על פסוק זה לאסור אישה לבעלה בעונת הווסת אסרו בנוסף לכך גם כניסה להר הבית.⁵

4. והבא לדחות ולומר שהחשש בסוטה הוא יותר וודאי עליו חובת ההוכחה. דלשון הגמרא הוא "שמא תפרוס נדה", ואילו לפרישה סמוך לוסת היחס בראשונים כדבר וודאי (אמנם אין זו חזקה מדאורייתא).

5. הרב קוסובסקי (עמ' 197) טען: "מכיון שלא מפורש בפסוק שמדובר דווקא בפרישה סמוך לווסת, הרי שיש כאן חידוש של חכמים. ממילא לא ניתן להרחיבו מעבר למה שאמר, והוא פרישה מתשמיש בלבד", עכ"ד. אולם לענ"ד קשה לטעון כך, ואף שלא מצינו שחז"ל הזכירו בפירוש איסור זה לגבי כניסה להר הבית, לא ניתן להסיק מכך שאין איסור כזה. שהרי איסור אישה לבעלה לא מופיע במשניות ומובא רק פעמיים-שלוש בכל הש"ס. כל שכן לעניין כניסה להר הבית, שכמעט לא היה נפק"מ בזה בסוף תקופת התנאים ובכל תקופת התלמוד. ואפשר שאם היו לנו מסכתות הש"ס על

ו. בווסת שאינו קבוע יש מקום להקל

אמנם כל זה אמור לגבי וסת קבוע. שלגבי אישה שוסתה אינו קבוע דעת כמה מהראשונים שאין לה כלל עונת פרישה לבעלה, כך נראה בדעת רבנו יצחק (פסקי נדה לרבנו אברהם מטול פ"ד ה"ג, תשובות ופסקים לחכמי אשכנז וצרפת [קופפר] עמ' 248), הרמב"ם (הל' איסו"ב פ"ח ה"ג) והרא"ה (בדק הבית ב"ז ש"ב ד"ה ושלישה דינין), וכן משמע מדברי הרז"ה (השגות על בעלי הנפש להראב"ד שער הווסתות אות טז).⁶

ואף שלעניין פרישת אישה ובעלה מנהג כל ישראל להחמיר, מכל מקום בנידון זה שאין בו מנהג ברור, ומדובר בחשש שאינו גבוה כל כך,⁷ ייתכן שיש מקום להקל בזה, דאינו אלא ספק דרבנן.

כל סדרי קדשים טהרות היינו מוצאים שם התייחסות לכך. כל זה מלבד מה שהתבאר שיש ללמוד חשש זה מהגמרא בסוטה.

6. והתבאר במאמרי הנ"ל (עמ' קפא ועמ' קפז).

7. כפי שמעידות היום נשים רבות בעלות וסת שאינו קבוע, שהסבירות לראות בעונת הפרישה (בינונית הפלגה או חודש) אינה גבוהה יותר מהימים שקודם עונה זו או אחריה.

בשדה ספר

